HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) יבמות קיג: [עדיות פ"ז מ"ע ושם איתא רבי נחוניא בן גודגדא], ב) ב"ק סו: לה. [עדיות שם], ג) יבמות קיג: [ועי' תוס' ב"ק נה. ד"ה אמר ר"ל], ד) [עי' תוס' לקמן עח. ד"ה אינו], ה) יבמות קיג:, ו) שבת קמג. יבמות קיד. נדה מו., ז) ל"ל ריש לקיש. רש"ש, ח) פי' עילגא והיינו דולבקי.

ומאי שנא מדרבי אמי התם איכא למימר טעי בדר' ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה ואתא ואמר אימור קושטא קאמר: **מתני'** (א) א העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ב ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ג ואם מתה בעלה יורשה (ב) ד ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו מפני תקנת השבים ה ועל חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח: **גמ'** (ג) אמר רבא מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא ו אמר לעדים (ד) ראו גט זה שאני נותן לה וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא אמר ר' יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה ° ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ"ל אם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דקאמר הכי משום כיסופא: ועל קטנה בת ישראל: ז ואילו (ה) חרשת לא אכלה מ"ט גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת וליכול (ו) קטן אוכל נבלות הוא גזרה שמא יאכיל חרש בפיקחת ולאכול בתרומה דרבנן ח גזירה שמא אתי לאכולי בתרומה דאורייתא: ועל המריש הגזול שבנאו: תנו רבנן גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו וב"ה אומרים אין לו אלא דמי מריש בלבד משום תקנת השבין: ועל חטאת הגזולה כו': אמר עולא דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה אינה מכפרת מ"ט ט יאוש כדי לא קני ומה טעם אמרו לא נודעה מכפרת שלא יהו כהנים עצבין אמרי ליה רבנן לעולא והאנן מפני תיקון המזבח תנן אמר להם כיון דכהנים עצבין נמצא מזבח בטל ורב יהודה אמר י דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת מאי טעמא יאוש כדי קני ומה

ומאי שנא מדרבי אמי. דאמר ליה אין אתה נאמן להפסיד ספר תורה: **התם איכא למימר.** דמשקר ונתכוון להקניט וסבור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כר' ירמיה אבל הכא גבי קלפים ליודע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי ואמר אימר קושטא קאמר: **מתני' שהשיאה אביה.** רבותא נקט דאע"ג דקביל אביה קידושין דידה כשהיא קטנה והויא לה אשת איש גמורה אפי' הכי יוצאה בגט ומקבלת את גיטה. ואע"ג דלית בה דעתא דאשה כי נפקא בע"כ נפקא ואין מתרצה בגירושין ואפ"ה נפקא הלכך לא בעינן דעתה: **ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן.** והיא יתומה דלא הוו נישואין אלא מדרבנן: **שאוכלת בתרומה.** דרבנן בהני נישואין ולא גזרינן מידי: **מריש.** קורה: **בירה.** בית גדול: **מפני תקנת השבים.** שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו ימנע מלעשות תשובה: **שלא נודעה לרבים.** שהיא גזולה: **שהיא מכפרת.** ואין צריך להביא אחרת: **מפני תקנת המזבח.** בגמרא מפרש. ומשום הנך תרתי בתרייתא דמשום תקנה נינהו תנא ליה הכא: **גמ' מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא.** אנו למדין: **אמר לעדים.** שלא בפניה ראו גט זה כו' וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה ולא הודיעה שהוא גט: **לא בעינן דעתה.** דאשה דהא חרשת לית לה דעתא: **ואילו חרשת.** שלא השיאה אביה והיא ניסאת מעצמה לכהן משגדלה: **לא אכלה.** בתרומה מדשני תנא במילתיה דאיירי בחרשת ושבקה ונקט קטנה שמע מינה חרשת גדולה דנשואיה דרבנן דכוותה נינהו לא אכלה ע"י קידושין דידה: **מ"ט.** הא נישואי חרש וחרשת נמי רבנן תקינו ביבמות בחרש שנשא (קיב:): **שמא יאכיל.** כהן חרש בחרשת אי שרית להאכיל פקח בחרשת אתא לאכולי חרש בחרשת. ופריך וליכול קטן אוכל נבלות הוא הך חרשת כיון דלית בה דעתא הרי היא כקטן האוכל נבילות ואיכא למ"ד ביבמות (קיד.) דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו ואפילו בתרומה דאורייתא תיכול: **גזירה שמא יאכיל חרש.** כהן שאין קניינו קנין: **בפקחת.** שמוזהרת על האיסור הלכך גזור פקח בחרשת משום חרש בפקחת אבל גדול בקטנה ליכא למיגזר משום קטן בגדולה דקטן לית ליה נישואין אפילו מדרבנן כדאמר ביבמות (דף קיב:) שוטה וקטן שנשאו נשים נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום: **וליכול.** חרש בפקחת בתרומה דרבנן דאתו נשואין דרבנן ומהני לתרומה דרבנן: **יאוש כדי.** יאוש לבדו בלא שינוי רשות אחר היאוש: **לא קני.** לענין הקרבה ואפי' שמעינן שנתייאשו הבעלים לא קרינן ביה קרבנו: **שלא יהו כהנים עצבים.** שאכלו חולין שנשחטו בעזרה שאסורין: **נמצא מזבח בטל.** שנמנעין מלעבוד עבודה. ואי קשיא היאך התנו ב"ד לעקור דבר מן התורה ולפטור את זה מחטאת שהוא חייב הא אמרינן ביבמות (א) (דף ל:) שב ואל תעשה שאני דלאו מיעקר הוא: **בין נודעה בין לא נודעה מכפרת.** אם נתייאשו הבעלים: ומה

ועל הקטנה בת ישראל כו'. בתרומה דרבנן איירי למ"ד אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כדאמרינן בריש האשה רבה (יבמות צ.) דמפרש ואוכלת בגינו תרומה בתרומה דרבנן וא"ת ולוקמה אפילו בתרומה דאורייתא דקטן אוכל נבלות הוא א וי"ל דקטן אוכל נבלות בעיא היא בפרק חרש (שם קיד.) ולא איפשיטא אי ב"ד מצווין להפרישו או לאו ב ועוד דאוכלת בגינו משמע דאפי' מאכילה בידים ועוד ג משמע דאפי' לכי גדלה אוכלת מכח זה אע"פ שעדיין לא בעל והכא לא גזרינן תרומה דרבנן אטו דאורייתא כדגזרינן בסמוך גבי חרש בפקחת דאפי' תאכל תרומה דאורייתא הא קטנה היא (ב): **מאי טעמא יאוש כדי לא קני.** הכא סבר עולא דיאוש לא קני ובמרובה (ב"ק סז.) נמי אמר עולא מנין ליאוש שאינו קונה ד כו' והקשה ר"ת דהגוזל בתרא (שם קיד.) גבי פלוגתא דר"ש ורבנן דגנב וגזלן אמר עולא מחלוקת בסתם ה אבל בידוע ו דברי הכל יאוש קונה ז ואומר ר"ת דבכל מקום יאוש קונה לעולא רק לענין קרבן שיהא כשר להקרבה קאמר הכא ובמרובה דלא קני משום דמצוה הבאה בעבירה היא ותדע דבסמוך פריך לעולא מגנב והקדיש ואח"כ מכר וטבח כו' ח ולא פריך מגופה אמאי פטור מד' וה' והא לאו דהקדש קטבח אי יאוש לא קני אלא ודאי יאוש לכל מילי קני רק לענין הקרבה ולהכי פריך מדתניא עלה דבחוץ חייב כרת אלמא ראוי לפתח אהל מועד הוא ואפי' לענין הקרבה קני יאוש וקשה לרבינו יצחק בסמוך דמסיק רבא דוולדות אינן שלו רק משעת הקדש ואליבא דעולא קאמר כדמוכח הסוגיא ואי לעולא יאוש קני הא על כרחך משעת יאוש דהיינו משעת גניבה גיזותיה וולדותיה דידיה הוו ט ועוד קשה דמשמע דאי יאוש קני אתי שפיר י והא במרובה (ב"ק סח:) פריך אפכא ר' יוחנן לריש לקיש דאמר חיוביה לפני יאוש אבל לאחר יאוש שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר מגנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר כו' אימת אילימא לפני יאוש מי קדוש אלא פשיטא לאחר יאוש ואי יאוש קני מאי איריא הקדיש כי לא הקדיש נמי פטור מד' וה' דשלו הוא טובח ושלו הוא מוכר יא וליכא לשנויי כדמשני התם ז) לר"ל כגון שהקדישוהו בעלים בבית גנב יב דא"כ מאי קפריך לעולא כרת מאי עבידתיה הא מתחייב כרת שפיר דהא ראוי לפתח אהל מועד כיון שהקדישו בעלים ונראה לרבינו יצחק דבכל מקום לעולא יאוש לא קני יג והאי דהגוזל בתרא (שם דף קיד.) יד הוי יאוש ושינוי השם דמעיקרא מסכא והשתא ח) אברזא כדאמר במרובה (שם דף סו: ושם) ואע"ג דגבי קרבן נמי הוי יאוש ושינוי השם כדאמרינן נמי התם (דף סז.) מעיקרא חולין והשתא הקדש מ"מ כיון דאינו קנוי אלא מחמת שהקדיש ולא היה קנוי לו קודם פסליה רחמנא להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה ומיהו אם היה קנוי לו קודם ההקדש לא הוה חשיב מצוה הבאה בעבירה כדמוכח בסוכה (דף ל.) דאמר להו רב הונא להנהו אוונכרי כי זבניתו אסא מן העובדי כוכבים ליגזו אינהו כו' ופריך וליקנינהו בשינוי השם משמע דאי קנו ליה תו לא הוה מצוה הבאה בעבירה ודוחק לומר דסבר כר' יצחק בר נחמני דלא חייש למצוה הבאה בעבירה ועוד אמרינן התם האי כשורא דמטללתא עבדו בה רבנן תקנתא מפני השבים ובסוכה לא בעינן משלכם ולא מיפסלא אלא משום מצוה הבאה בעבירה וכי קנייה בתקנתא דרבנן לא חשיב מצוה הבאה בעבירה כל שכן אי קנו קנין גמור והא דאמר בריש הגוזל קמא (ב"ק צד.) הרי שגזל סאה של חיטין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד יברך אין זה מברך אלא מנאץ טו ואע"ג דקנה קודם לכן דשנוי קונה לענין ברכה ראוי להחמיר יותר וחשיב מצוה הבאה בעבירה אע"ג דכבר קנה טז אין להזכיר שם שמים עליו והשתא בשמעתין אי לאו ההיא דתני עלה אתי שפיר לעולא הא דפטור מד' וה' דהוי יאוש ושינוי השם דליכא למיפרך נמי יז אי יאוש קני כי לא הקדיש נמי דלרב יהודה נמי יח יאוש גרידא לא קני אלא יאוש ושינוי השם יט ולא חייש לטעם דמצוה הבאה בעבירה כ:

שלא

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעיף ו [וברב אלפס עוד ביבמות פי"ג דף מב וברא"ש בפירקין סימן יד]:

עב ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ג:

עג ג מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ד סמג עשין מח ולאוין קא טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף ג:

עד ד מיי' פ"א מהל' גזילה הלכה ה סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שס סעיף א:

עה ה מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' ז סמג לאוין שיח שיט:

עו ו מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ה [וסי' קלא סעי' ד]:

עז ז ח מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ד ועי' בכ"מ:

עח ט מיי' פ"ה מהל' גניבה הלכה ג ופ"ב מהל' גזילה הלכה א ב סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שנג סעיף ג וסימן שסא סעיף א:

עט י מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' ז סמג לאוין שיח שיט ועי' בכ"מ:

גליון הש"ס

גמ' ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא. עיין בר"ש ריש מסכת תרומות:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נמצא וכו' ביבמות נ"ב גם לעיל דף לו ע"ב: (ב) תום' סד"ה ועל וכו' קטנה היא נ"ב עי' מ"ש ביבמות דף קיג:

מוסף רש"י

הובא בעמוד קודם

מוסף תוספות

א. ואין ב"ד מצווין להפרישו. רשב"א.

ב. וכדי להעמיד משנתנו ככ"ע וכו' וכשתמצא לומר אין מצווין להפרישו אף בתרומה דאורייתא קא אכלה. רשב"א.

ג. דאוכלת בגינו. תוס' יבמות צ. ד"ה ואוכלת.

ד. שנאמר (מלאכי א, יג) והבאתם גזול את הפסח ואת החולה, מה פסח דלית להו תקנה אף גזול לית ליה תקנה. רשב"א נה: ד"ה ואי אמרת.

ה. כלומר דר"ש ורבנן פליגי בעורות של גנב ושל גזלן אי מחשבה מטמאתן. רשב"א נה: ד"ה ואי אמרת.

ו. דשמעינן דמייאש. רש"י שם.

ז. אלמא דאית ליה דיאוש קני. רבנו קרשקש.

ח. משלם תשלומי כפל ואין משלם דו"ה ותני עלה כה"ג בחוץ ענוש כרת ואי אמרת יאוש לא קני כרת מאי עבידתיה. תוס' ב"ק סז. ד"ה אמר עולא.

ט. אלמא אף להדיוט לא קני יאוש דהא גזותיה וולדותיה להדיוט נינהו. רשב"א נה: ד"ה ואי אמרת, בשם הרא"ש.

י. גופא דברייתא [דלקמן]. תוס' ב"ק שם.

יא. ואדרבא תימה דלא פריך מינה לרב יהודה דפליג אעולא וסבר דיאוש כדי הוי יאוש. תוס' ב"ק שם.

יב. ולעולם לפני יאוש. רש"י ב"ק סח:

יג. ואפי' להדיוט. והיינו דכי לא הקדיש משלם תשלומי דו"ה. רשב"א נה: ד"ה ואי אמרת.

יד. דמשמע לכאורה דעולא אית ליה דיאוש כדי קני. רבנו קרשקש.

טו. ודחי לה: התם דמצי סבר בעלמא דשינוי קונה והכא משום מצוה הבאה בעבירה. תוס' ב"ק סז. ד"ה אמר עולא.

טז. [דהוי] שינוי מעשה קודם שבא לידו חיוב חלה, התם. תוס' סוכה שם.

יז. לרב יהודה. תוס' ב"ק שם.

יח. דפליג [הכא] אעולא וסבר דיאוש כדי הוי יאוש. תוס' ב"ק סז. ד"ה אמר עולא.

יט. וטעמא דרב יהודה דאמר בין נודעה בין לא נודעה מכפרת משום. תוס' ב"ק סז. ד"ה אמר עולא.

כ. ולא גרסינן [הכא] מ"ט קסבר יאוש כדי קנה. תוס' ב"ק סז. ד"ה אמר עולא ועע"ש בדבריהם שהאריכו.

פסקי רי"ד

מדר' אמי התם איכא למימר טעי דסבר אינו מפסיד כ"א שכר אזכרות אבל הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה אימא קושטא קאמר. ואי ק' ואמאי בטהרות שעשיתי עמך ביום פלוני וכן בזבחים וכן בס"ת דר' אמי ור' אבהו כשיצא מידו אינו נאמן והא קי"ל דעד א' נאמן באיסורין בין להתיר בין לאסור שהרי האמינה תורה כל אדם על טבלו לומר מתוקן הוא וכן אשה לבעלה כדאמרינן בפ' המדיר (כתובות עב.) מנין לנדה שסופרת לעצמה שנא' וספרה לה לעצמה וכדאמרי' גבי בדיקת סכין בהלכה קמייתא דחולין (דף י:) דע"א נאמן באיסורין וכמו שהוא נאמן להתיר את האסור כך הוא נאמן לאסור את המותר וכדאמרינן (כתובות עב.) הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה והיאך הוחזקה כ"א על פיה וכדאמרן נמי לעיל (נג.) בהלכתין ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיענו אלמא כי מודיע ליה דטמאתי טהרותיך ודמעתי חוליך נאמן והכי נמי אמרי' בקידושין בפרק האומר (סה:) אמר אביי אמר לו ע"א נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן ואין לפרש והלה שותק דשתיקה כהודאה ומ"ה נאמן אלא והלה שותק שאינו יודע להכחישו ולאפוקי אם מכחישו כדפרשי' התם והוכחתי ממעשה דהאי סמיא ומעשה דינאי המלך דע"א נאמן היכא דלא ידע והכא היכי אמרינן דלא מהימן. תשובה בודאי דע"א נאמן בכל האיסורין בין להתיר את האסור בין לאסור את המותר חוץ מדבר שבערוה שאין פחות משנים והכא אילו אחד אמר לו נטמאו טהרותיך הכי נמי דמהימן אלא הא דתניא אינו נאמן מפני שהיה הוא פועל בדבר ושמירת הטהרות היתה מוטלת עליו ומפני זה נתן לו שכרם שיעשה בטהרה וכשאומר לו כי טהרות שעשיתי עמך נטמאו נראה כי הוא משים עצמו רשע שלא עשה פעולתו שהיתה מוטלת עליו לעשותה באמונה ומשום הכי אמר אביי כל זמן שיש בידו לטמאות נאמן ולאח"כ אינו נאמן דדמי קצת לאין אדם משים עצמו רשע ורבא פליג עליה ואמר שבכל עת שיאמר לו בפעם הראשונה נאמן אבל אדם אחר שאין שמירת הטהרות מוטלת עליו הכי נמי דמהימן כדאמרינן בקידושין וכדאמרן לעיל כדי שיודיענו תדע דהכי הוא דהא לא מייתי ראיה אלא מכ"ג ביוה"כ

פסקי רי"ד (המשך)

שהקרבן מוטל עליו לעשותו בהכשר וכשאמר פיגלתי עושה עצמו קצת רשע ור' אמי ור' אבהו נמי דמייתי הכא הכי הוא שהפועל שהיה לו לעשות הספר באמנות ובכשרון אומר שעשיתי בפסלות ומשים עצמו רשע ומ"ה אמרי' שאם יצא הספר מתחת ידו אינו נאמן אבל לעולם אדם אחר שאין הדבר מוטל עליו נאמן לאסור את המותר דע"א נאמן באיסורין בין לאסור בין להתיר ומאי דא"ר אבהו הכא גוילין שלו לא עבדתים לשמן והיה פוסל הספר בכך משום דס"ל כרשב"ג דפליג עם רבנן ואמר תפילין צריכין עיבוד לשמן וה"ה לגוילין דס"ת כדאמרן בפרקין דלעיל (מה:) בגמ' אבל בשלהי פרק נגמר הדין (סנהדרין מח:) אמרי' דהויא פלוגתא דאביי ורבא דאביי סבר כרשב"ג ורבא סבר כרבנן דאמרי אינן צריכין עבוד לשמן ופסק תלמודא כרבא עיין מה שכתבתי שם: **מתני'** העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיתן את דמיו ועל החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח. פי' אע"פ שהשיאה אביה בקטנותה שהן קידושי תורה אפ"ה מתגרשת בקבלת גיטה שאע"פ שאין לה דעת וכקטנה דמיא מ"מ יש לה יד ויודעת לשמור גיטה ומשלחה ואינה חוזרת קרינא בה והרי היא כקטנה שנותנין לה אגוז ונוטלו צרור וזורקו המתגרשת בקידושי אביה מפני שיש לה יד לשמור גיטה כדאמרי' [בפרק שאחר זה] (דף סד:) (בפירקין שלפני) ומשום האי טעמא נקט חרשת ולא נקט קטנה משום דבעי לפלוגי בין חרשת לקטנה לענין תרומה כדאמרי' לקמן ומשום האי טעמא נמי לא נקט פקחת ונתחרשה שאע"פ שהיו קידושיה קידושי תורה בעודה פקחית אפ"ה עכשיו שנתחרשה יוצאה בגט כדאמרן ביבמות בפרק חרש (דף קיב:) ומשום דבעי לפלוגי בין קידושי חרשת לקדושי קטנה נקט חרשת: אמר רבא מעדות של ר' יוחנן בן גודגודא אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה מגורשת לאו מי א"ר יוחנן בן גודגודא דלא בעי' בגיטא דעתה הכא נמי לא בעי' דעתה בגיטא פשיטא מהו דתימא כיון דאמר לה כנסי שט"ח זה בטולי בטליה קמ"ל אי איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דאמר לה הכי משום כיסופא ודוקא דאמר לעדים תחילה אבל אי לא אמר לעדים הא תנן לקמן בפרק הזורק (עח.) אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטיך: ועל קטנה בת ישראל וכו'. פי' יתומה קטנה שאין קידושיה אלא מדרבנן אם נשאת לכהן אוכלת בתרומה ובפרק האשה רבה (יבמות צ.) מוקמי' לה בתרומה דרבנן ואם מתה בעלה יורשה דהפקר ב"ד היה הפקר והם תקנו שירשנה בהני נישואין דרבנן. ודייקי' ואילו חרשת לא אכלה הרי בחרשת קא נקיט ואמאי שבקה ונקט קטנה ש"מ דוקא קטנה שנישאת לכהן אוכלת בתרומה דרבנן אבל חרשת בת ישראל שנישאת לכהן לא אכלה בתרומה דרבנן ואע"פ שקידושיה קידושין מדרבנן כמו הקטנה כדאמרן בפ' חרש דרבנן תיקנו קידושין בין לחרשת בין לקטנה: מ"ט לא אכלה גזירה שמא יאכל חרש בפקחת שגם הם קידושין דרבנן והפקחת היא בת עונשין: ויאכיל. תרומה דרבנן היא גזירה דלמא אתי להאכילה בתרומה